

ПРОФЕСОР І.Д. ІВАНЕНКО: ДОСВІД СТВОРЕННЯ ПРОСОПОГРАФІЧНОГО ПОРТРЕТА**Рогожа М.М.**
(Київ, Україна)

Створення саме просопографічного портрета відомого вченого дозволив вийти за рамку звичного викладу відомостей про нього, коли домінувала практика звідомлення даних лише про його діяльність. Однобокість такої практики розірвав відомий львівський історик Я.Р. Дашкевич (1926-2010). Його думка така: «Є п'ять блоків питань... актуальних для української біографістики та просопографії, що мають, безмовно, свою національну – викликану дуже важкими умовами життя народу протягом багатьох століть – специфіку: 1) особисті проблеми; 2) етно- і релігіопсихологічні; 3) громадські; 4) політичні; 5) творчі» [1 с. 240-241].

Виходячи з цього, повідомимо, що І.Д. Іваненко народився 27.05.1907 р. у багатодітній (9 дітей) селянській сім'ї (с. Самійлівка Близнюківського р-ну Харківської обл.). Батько, сільський активіст, розстріляний денікінцями. Мати сама піднімала дітей. Іван ріс кмітливим, працелюбним сином, проявляв інтерес до знань. За направленням сільського комнезаму з 1924 р. навчався у сільській школі (1927), що дало змогу та право вступити до Харківського ветеринарного інституту. Потім перейшов навчатися до ХІНО¹. Закінчив його у 1932 році.

Народившись в українській сільській родині, змалку привчений до роботи, практично все своє життя напружено працював. Підтвердження тому – успішно закінчив ВНЗ, вступив до аспірантури з подальшим навчанням при науково-дослідній кафедрі зоології. Успішно закінчив навчання у 1935 р. Навчаючись у ХІНО, встигав працювати листоношою, цим допомагав матері ростити молодших дітей, що підтверджує його повагу до родинних цінностей.

Отримав направлення працювати викладачем природничих дисциплін Бердянського педінституту. Упродовж двох років завершив наукові дослідження та 1937 р. захистив кандидатську дисертацію в уже ХДУ. За конкурсом у 1938 р. – доцент кафедри зоології Херсонського педінституту, працював тут до 1941 р. (інститут було евакуйовано до м. Чкалова, РРФСР, з 1938 і до 1957 рр. таку назву мало м. Оренбург – авт.). Після звільнення в 1944 р. Херсону повернувся до роботи на попередній посаді. Продовжив з 1949 р. науково-педагогічну діяльність уже на посаді завідувача кафедрою зоології Таджицького університету, а також декана природничого факультету. 1962 р. повернувся до України, де за конкурсом посів кафедру зоології Полтавського ДПІ. На цій посаді працював до останніх днів свого життя. Земний шлях відомого вченого завершився 20 листопада 1975 р.

Громадське служіння вченого виявлялося у практично постійній роботі у позанавчальний час. Найперше воно проявлялося у роботі з аспірантами, співробітниками. Окрім того, багато та плідно І.Д. Іваненко працював з учителями зоології загальноосвітніх шкіл, особливо це помітно було у полтавський період його громадської праці. Особливе місце в роботі професора Іваненка займала робота зоологічного гуртка, у котрому він збирав студентів з посиленням інтересом до різних напрямів зоологічної науки.

Узагальнений погляд на життєвий шлях вченого, особливо початковий, дає підстави припустити наступне. Очевидно, генезисом його селянського роду він був призначений до навчальної та з часом – дослідницької роботи, як вищої форми та результату освіченості. Тому ним від початку було зроблено свідомий вибір на користь саме освітянської діяльності, котрою він займався практично упродовж всього свідомого життя.

¹Харківський інститут народної освіти, створений на базі колишнього Харківського університету. У 1933 р. знову був перетворений в університет – Харківський державний університет (ХДУ).

Крім того, його підготовка до захисту кандидатської, а з після тривалого періоду вивчення об'єкта дослідження – докторської дисертації, дає підстави стверджувати про поглиблення та розширення кола та регіонів дослідження.

Так, за аспірантського періоду, під час роботи у складі бригади Зоолого-біологічного інституту ХДУ під керівництвом В.В. Станчинського (1881-1942), найперше – еколога й орнітолога, І.Д. Іваненко отримав не тільки ґрунтовну еколого-біологічну підготовку. Майбутній вчений завдяки цьому виконав значний обсяг робіт, а саме, вів і вивчав: «кількісний облік фауни, розміщення, живлення та періодичні явища у житті хребетних... степу. ...величезна ділянка праці дісталася молодому зоологу: герпетофауна, теріофауна, орнітофауна – і не тільки кількісні обліки щодо кожної складової...[2 с. 121]. А вже у 1936 р. вивчав цілісні біоценози заповідного степу в Асканія-Нова.

Матеріали для докторської дисертації І.Д. Іваненко збирав майже 20 років. Вони стосувалися морфології, точніше – морфогенезу хребетних, структури популяцій. В особистому архіві вченого залишилася цікава з погляду еволюційної морфології наукова праця під назвою «Соотносительное со средой обитания развитие животных путем дезинтеграции в онтогенезе». Завершивши дослідження генезису виду Свиня дика (*Sus scrofa* L.) різних частин колишнього СРСР, захистив докторську дисертацію під назвою «Постнатальное развитие кабана в связи с условиями внешней среды». Сталінабад (таку назву впродовж 1929-1961 рр. мала столиця Таджикистану – Душанбе – авт.), 1956.

Перший досвід створення просопографічного портрета І.Д. Іваненка, д.б.н., професора виявив необхідність подальшої та послідовної праці над створенням повної біографії відомого вченого. Крім архіву ПНПУ імені В.Г. Короленка, Державного архіву Полтавської області маємо низку інших державних установ, у котрих також є відомості про професора І.Д. Іваненка.

Список використаних джерел:

1. Дашкевич Ярослав. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Львівське відділення ІУАД ім. М.С. Грушевського НАН України. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2011. 792 с.
2. Орнітологи України. Биобиблиографический справочник. Вып. 1. Авторы-составители: Т.А. Атемасова, И.А. Кривицкий. Харьков, 1999. 286 с.

ЩОДО СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

Романенко Ю.А.
(Донецьк, Україна)

Перед суспільством постає проблема формування нової людини, яка відповідала б новим умовам існування соціуму й світу, що глобалізується: з обов'язковою здатністю до творчості й інноваційності. Тому сучасна філософія освіти має окреслити нову синергетичну парадигму освіти.

З точки зору синергетики розвиток особистості постає як постійний рух, в якому хаос, випадковість, створення/руйнування, проходження точок біфуркації тощо є природними станами системи, що, послідовно змінюючи один одного, вибудовують безперервний ланцюг перетворень. Основою складовою синергетичної парадигми в педагогіці є принцип самоорганізації складної системи. Відкритість системи розуміється як здатність кожної з її підсистем до обміну інформацією із зовнішніми по відношенню до системи середовищами. Нерівноважність у координатах синергетичної системи має цілеспрямовано використовуватись в системі суб'єкт-суб'єктних відносин учителя й учня для організації бажаних змін. Когерентність як синхронізація елементів у масштабах усієї системи «особистість» означає, що зміна в